

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Neskaupstað, 16. júlí 2010

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um stjórn vatnamála, 651. mál

Frumvarp þetta miðar að því að innleiða vatnatilskipun Evrópusambandsins og fjallar fyrst og fremst um stjórnun á nýtingu vatns. Samtök náttúrustofa gera eftirfarandi athugasemdir við frumvarpið.

Í athugasemdum með lagafrumvarpinu kemur skýrt fram að yfirstjórn vatnamála verður á hendi umhverfisráðherra og næst æðsta valdið í höndum sérstaks vatnaráðs sem skipað er hlutaðeigandi aðilum ríkis og sveitarfélaga. Umhverfisstofnun er ætlað að annast daglegan rekstur og umsýslu vatnaráðs (sbr. 6. gr.). Í athugasemdum með frumvarpinu er það skýrt þannig að gert er ráð fyrir að: „starfsaðstaða vatnaráðs verði hjá Umhverfisstofnun og að stofnunin leggi ráðinu til starfsmann til að hún geti sinnt starfi sínu.“ Velta má vöngum yfir því hvort ekki sé þörf á að aðskilja betur stjórnvaldsstigin til að treysta sjálfstæði vatnaráðs og tryggja að markmið laganna um aukna valddreifingu nái betur fram að ganga. Í fyrrgreindum athugasemdum kemur einnig fram að vatnaráð er algert yfirvald Umhverfisstofnunar. Erfitt er að lesa slíkt út úr lögum. Þar er vatnaráði m.a. einungis ætlað að veita umsagnir um reglugerðir settar á grundvelli laganna, þrátt fyrir að vera stefnumótunaraðili vatnamála (sbr. 6. gr.). Í því samhengi verður líka að teljast undarlegt að reglugerðarsetning ráðherra um lykilatriði vatnamála (m.a. starfsemi vatnaráðs, yfirvalds Umhverfisstofnunar) skuli vera háð því að Umhverfisstofnun hafi skilað inn tillögum þar að lútandi (sbr. 29. gr.).

Í skilgreiningum í 3. gr. eru nokkur nýyrði og er gerð grein fyrir nokkrum þeirra í viðauka. Orðið Vatnshlot er eitt þeirra en það á að tákna það sama og á ensku er kallað „body of water“ og á þýsku „Wasserkörper“. Orðið ku hafa öðlast sess í vatnafræðum en er lítt þekkt utan þeirra. Orðið er nýtt og þarf kannski að venjast en það er ekki mjög lýsandi. Vismegin er annað nýtt orð og á það að tákna „ecological potential“ skv. Hugtakasafni Þýðingarmiðstöðvar utanríkisráðuneytisins. Í þessu frumvarpi á það að tákna ástand mikið breytts eða manngerðs vatnshlots. Einföld google leit sýnir að þetta orð virðist ekki hafa verið notað annarsstaðar en við vatnatilskipun og hefur því lítinn sess. Þetta er ekki góð þýðing og er óskað eftir betra orði. Vismáttur, vistgeta eða vistþróttur væru t.d. meira lýsandi.

Það kemur á óvart að í 10. gr. um hlutverk rannsóknastofnana skuli hvergi vera minnst á Náttúrufræðistofnun Íslands, sem þó hefur skyldur skv. lögum (sbr. lög nr. 60/1992) um að skrá kerfisbundið einstaka þætti íslenskrar náttúru. Hlutverk Veiðimálastofnunar og Hafrannsóknastofnunarinnar snúast fyrst og fremst um nytjastofna og er í lögum um þær stofnanir hvergi talað um kerfisbundna skráningu á náttúru landsins. Í viðauka, athugasemd við einstakar greinar, er bent á að aðrar stofnanir, s.s. Náttúrufræðistofnun, hafi ekki sinnt þessum málaflokki eins mikið og þær stofnanir sem tilgreindar eru í 10. gr. Lögin kveða hinsvegar skýrt á um hlutverk Náttúrufræðistofnunar og nauðsynlegt að henni verði gert kleift að sinna þessari skyldu sinni.

Í frumvarpinu kemur fram sú hugmynd að bæta megi ástand vistkerfa og eða leitast skuli við að ná sem bestu vistmegni (t.d. 1. gr, 12. gr. 13. gr.). Vismegin eða „ecological potential“ er eflaust hægt að

meta með ýmsum aðferðum. Þannig mætti komast að þeirri niðurstöðu að áburður eða aukning á hitastigi gæti aukið vistmegin, og væri þar með jákvætt. Það skiptir hinsvegar mestu máli hér, varðandi alla sjálfbærni, að halda skuli eins náttúrulegu ástandi og framast er unnt. Það er því mikilvægt að úr lögunum verði ekki hægt að lesa að hugsanleg „jákvæð“ breyting á vatnshloti sé í lagi, en þekkt er að menn hafi réttlætt fráveitur í ár og vötn með því að um sé að ræða áburð sem sé „góður“ fyrir lífríki.

Í frumvarpinu er hvergi beint rætt um kælivatn en ljóst er að ef ytrustu hugmyndir manna um gagnaver ná fram að ganga verður gríðarleg eftirspurn eftir vatni til kælingar. Vatninu er svo skilað aftur út í vatnshlot án mengunarefna en á mun hærra hitastigi. Það er spurning hvort kælivatnstaka og skil eigi ekki heima í 13. gr. eða að það verði skilgreint sem forgangsefni sbr. 14. gr. Aukning á hita í ám, jafnvel við árósa getur haft mikil áhrif á göngur laxfiska.

Í 24. gr. eru sett skilyrði um hvenær skuli tilgreina neysluvatnstöku og er þar nefnt 10 rúmmetrar á dag að meðaltali auk annarra atriða. Hér er ástæða til að taka fram að þó að vatnstaka sé undir þessum skilyrðum þá getur hún verið það stórt hlutfall af vatnshloti að ástæða sé til að ætla að vatnstakan geti haft áhrif á vistkerfi og eigi þar með að tilkynnast.

Aðrar athugasemdir eru ekki gerðar.

Virðingarfyllst, f.h. Samtaka náttúrustofa

Jón Á. Jónsson, formaður